

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРНЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсець

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА
Въ България 8 лева
Въ странство 8½ « златни

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ
ВЪ РЕДАКЦИЈАТА НА
«Медицинско Списание», Варна

РЕДАКЦИОННИЙ КОМИТЕТЪ:

Д-ръ Юрдановъ
„ Пюскиллиевъ

Д-ръ Севвовъ
„ Ивановъ.

СЪДЪРЖАНИЕ: Популярна медицина. — Вода. — За позитивъ антипиретически средства. — Боледуването на Германс. престола на следникъ

ПОПУЛЯРНА МЕДИЦИНА

или

ДАВАННЕ ПЪРВА ПОМОЩ НА БОЛНИ И РАНЕНИ ВЪ ОТСЪСТВИЕ
НА ЛѢКАРЬ.

ГЛАВА III.

Болѣсти на кожата.

(Продължение отъ брой 6).

— *Еризипела* (червенка, Св.-Автоновъ огънь) е една възпалителна болѣсть на кожата, която се проявява въ видъ на една еднообразна червенина на болното мѣсто и една силна горѣщина. — По пѣкога кожата бива подута, лжекава или

покрита съ мѣхури. — Другъ пѣтъ еризипела е флегмонозенъ, скриъчъ подъ болната частъ се образуватъ абцеси (гноиници), които често биватъ твърдѣ обширни. — Често той е придруженъ отъ треска, лѣсно си промѣнява мѣстото и повечето пѣти той се появява на лицето. Той може да се произведе отъ вжикащи причини, отъ силна слънечна горѣщина, отъ студенъ вѣтръ, отъ силни триения ако кожата е чувствителна, отъ съприкосновение съ лютн вѣщества, едно одраскване, едно паряване. Често той е слѣствие на нѣкоя вжтрѣшна причина, която трѣбва да се изслѣдва. — Недостатѣка въ провѣтриването на стаята гдѣто лѣжатъ болни може да го произведе. Еризипела трѣбва винаги да се счита за една тѣжка случайностъ, за която се изисква разумна помощъ и за лѣкуването на която често трѣбва да се иска съвѣтъ отъ лѣкаря. Помощта на лѣкаря е неизбѣжна когато еризипела е придруженъ отъ силна треска, отъ силно подувание, отъ бълнуване, или когато той се появи у старъ човекъ, у дѣте, у нѣкой слабъ или вече нѣкой болѣнъ човекъ, у нѣкой раненъ. Въ всички тѣзи случаи еризипела може да бѣде смъртоносенъ ако лѣкаря не се повика още въ началото на болѣстѣта.

Щомъ еризипела се появи и ако той е легкъ може да се посипва четири или петъ пѣти въ день съ оризено брашно, съ нишаста, съ прахъ отъ бжзовъ цвятъ. — Може да се промива всѣкий часъ съ олео-варовито линиментъ, съставенъ отъ 500 части варова вода и 64 части дървено или бадемено масло, ако той изглѣжда като снарено и се покрне съ мѣхури. — Може също да се промива съ вода подкиселена съ лимоновъ сокъ или пѣкъ да се намаже съ мазни вещества: или дървено масло или свинска мазъ, или прѣсно краве масло или прѣсенъ каймакъ и да се повтара това мазанне всѣкий часъ ако е нужно, за да бѣде кожата винаги намазана. — Калейкановата вода (калейканъ 60 гр. вода 1 литръ) също е превъсходна противъ еризипела. Болната частъ се покрива съ кърпи натопени въ тѣзи вода и се промѣняватъ често за да бѣждѣтъ винаги намокрени; или пѣкъ еризипела се намазва съ слѣдую-

щата мазь: желѣзенъ сулфатъ (калейканъ) 10 грамма, свинска мазь 40 грамма. Лимоната, тизанитъ отъ ябълки, отъ нѣмско грозде, телешкия буйлонъ, всичкитѣ омекчителни тизани сж полѣзни противъ еризипела. Нѣкога болния трѣбва да пази диета; въ по-малко тѣжкитѣ случаи той трѣбва да яде малко и нѣща лесно смилателни; той трѣбва да стои въ кжщи до когато трае болѣстѣта колкото лека и да е тя, а ако е тѣжка или пъкъ тя обема долнитѣ части на тѣлото, болния тогава трѣбва да лѣжи въ лѣгло.

Въ най-тѣжкитѣ случаи, когато еризипела обема главата, когато болиия блънува, хладквнитѣ (възтоплички) бани продължени до 2 или 3 часа и честитѣ кисели промивания на лицето помагатъ твърдѣ много. Тѣ сж полѣзни сжщо когато еризипела обема на широко туловището или оконечноститѣ.

Еризипела трае обикновено 9 дни; но едно истивание, даже когато той е почти оздравѣлъ, е достатъчно да го предизвика пакъ и то много по-силенъ, много по-опасенъ отъ колкото първия.

— *Потната болѣстъ*. (просено испотяване), която често бива епидемическа, се отличава съ единъ изобилень и киселъ потъ, който скоро е послѣдванъ отъ едно изринване на мѣхурчета на величина колкото просено зърно, които повечето пжти покриватъ цѣлата кожа и които обикновдно сж напълнени съ серозна, прозрачна жидкостъ. Тѣзи явления сж придружени съ треска, която по нѣкога е легка, по нѣкога тѣжка, по нѣкога непрерывна, други пжти пъкъ прекжсната. Ако се остави на натурата, кръвьта става толкова по алкалическа и по-жидка, колкото пота е по-изобилень и по-киселъ и най-послѣ наченва да преминува презъ кръвоноснитѣ сждини, инфилтрира всичкитѣ органи и по този начинъ прави живота съвършено невъзможенъ. Тѣзи сжщо е една отъ ояѣзи болѣсти за които помощѣта и съвѣтитѣ на лѣкаря сж необходими. Въ начало противъ нея се дава 10 или 15 сантиграма еметикъ (stibio-kali tartar) въ три чаши възтопличка вода, по една чаша всѣки 10 минути, а когато повръщанието начене то

слѣдъ всѣко повръщанне да се пие въ топлнча вода; — въ слѣдующия день се дава 30 или 40 грамма рициново масло и на третий день болния е излѣкуванъ, освѣнъ само ако се повтори, което обикновено се случавя вечеръ, — Въ такъвъ случай трѣбва да се даде и кпиниъ, който да се земе три часа преди да се появи повторението. — Кпиниъ 25 сантиграмма, или даже двойно ако има нужда, турга се въ 120 грамма вода, въ която се прибавя една лъжица оцетъ и двѣ лъжици медъ или 30 грамма захаръ и това превъсходно лѣкарство се пие по една чорбяна лъжица на ъѣки 10 минути.

Потната болѣсть обикновено бива твърдѣ тѣжка и изнекува толкова повече помощта на лѣкари, колкото болѣстьта е по-потаена и тя уморява често, ако не се глѣда добръ, даже когато се представлява да е твърдѣ легка.

Когато владѣе епидемия отъ потна болѣсть, провѣтрявайте често кѣщата си, употреблявайте сѣщо често кѣдѣние съ хлоръ; наливайте въ заходитѣ и върху калѣта около кѣщата вода въ която има растопенъ варовъ хлоратъ или калейканъ (сечи кѣбрусъ); ошнцожавайте колкото е възможно всѣко заражающе вещество, което се намира около кѣщата.

Потната болѣсть усложнява често други болѣсти. Тя се появява често у лехуси; тя може да бѣде една благоприятна криза, но всѣкога, когато се появи, трѣбва да се счита за твърдѣ серпозна случайностъ и трѣбва неотлагателно да се търси помощта на единъ онингенъ лѣкаръ.

Това усложнение може да се предвари чрезъ достатѣчни, но легки покривки. — Ако нѣма противопоказанне, то тизанитъ отъ листа на остролистникъ, отъ цикоревн корени, отъ кипа, отъ цвѣтъ на зайгучка и възтоли прости или сложни бани сѣщо сж вревъсходни средства да се предвари това усложнение, но тѣзи средства трѣбва лѣкари да ги предпиши. Ако се появи болѣстьта, то трѣбва болния строго да се пази отъ истиванне. Ако изриваннето изчезне и съ появятъ признаци отъ страна на мозѣга и на дробоветѣ, трѣбва отъ начало да се употребятъ топли бани, които спорѣдъ нуждата би

могли да се продължат до 1 цѣль день като имъ се давали малко топината, ако се забѣлѣжи че признацитѣ ослабватъ. Тогава също могатъ да се употребятъ везикатори, сипанъ (хардалъ) за да се предизвика пакъ изриваннето на кожата. Електричеството на една индуктивна машина ако се приложи особенио въ долнитѣ обонечности може също да бѣде много полезно; но разбира се че само единъ лѣкаръ може да предпие такива средства и да наблюдава приложението имъ.

— *Едрата шарка.* (сипаница) е една прилепчива, епидемическа болѣсть, която преди откритието на присаждането и на вакцината прехващаше единъ чловѣкъ отъ два и уморяваше единъ отъ шестъ. Тя прочее убиваше самичка една дванадесетъта часть отъ населението; освѣнъ това тя обезобразяваше чрезъ грозни знаци (циклатрици) лицата на двойно повече души отъ колкото убиваше безъ да се смѣтатъ онѣзи които е осакатявала и ослабнявала тѣй често. Сипаницата е единъ отъ най-страшнитѣ бичове за чловѣчеството; за това трѣбва силно да се въоружаваме противъ нея.

Тя наченва съ треска която постепенно се увеличава въ продължение на три дни и която често е придружена отъ повдигания, отъ повръщания (блювания), кръвотечения отъ носа, главоболъ; дишаннето и пиучьта иматъ една гнилостна меризма. Въ възрастнитѣ тогава често се появява блуване, а въ малкитѣ деца се забѣлѣжватъ епилептовидни припадѣци.

Къмъ края на третия день по кожата на лицето се появяватъ малки червени пятна, въ средата на които слѣдъ нѣколко часа се осѣща като едно възелче; въ петий день има подобни пятна по ръцѣтъ; въ шестий тѣ се распространяватъ по краката и по цѣлото тѣло, послѣ треската престава.

Шаркавитѣ пѣпчици растѣтъ на величина, тѣхната основа задебелява и се обикоява отъ единъ червенъ кръгъ; на върха имъ се забѣлѣжава едно мѣхурче отивромъ пълно съ бистра жидкость, послѣ тя малко-по-малко става желтнкава; средата на пѣпката е вдлжбната. — Отъ седмий до осмий день треската пакъ се появява; тя е треската на нагнояването.

Кожата се обтѣга, подува се и почервенява, клѣначитѣ се подуватъ и се затверятъ, всичкитѣ чърти на лицето се изгубватъ, главата заприличва често на една неправилна топка, грозна на глѣдъ; пшкитѣ постоянно се подуватъ, централната имъ вдлъбнатостъ изчезва, тѣй сѣщо и червения брѣгъ; гноя който ги напълнюва става бѣлъ и гжстъ. На десетий или единадесетий день наченва да се забѣлѣжава една черна точка на върха на пшкитѣ, тѣ се пробиватъ на това мѣсто, гноя излиза и се преобрѣща въ кожички (корички), които наченватъ да падатъ къмъ четиринадесетий день и болния поченва да се поправя.

Шарката бива много пѣти по-тѣжка; тя може да умори болния още въ първитѣ дни, но тя е опасна особено когато почне треската на нагноеннето. До тукъ описахъ обикновенитѣ признаци на шарката, а не спомѣнахъ за буйното блуване на много болни, тѣхната кадаверческа меризма, гнойницитѣ, гангренисванията, възчериптѣ и вонѣщи кожички които ги покриватъ, тѣй сѣщо не съмъ казалъ, че въ много епидемии тя убива половината отъ заболѣлитѣ отъ нея хора.

Разбира се че една такава ужасна болѣсть, която обзема цѣлото тѣло, която застрашава всичкитѣ органи, не може да се лѣкува както се слѣдва, освѣнъ отъ единъ лѣкаръ. Щомъ болѣстьта се появи, болния трѣбва да стопъ въ една стая повече хладна отъ колкото топла. Температурата не трѣбва да бѣде по-висока отъ 15 или 16 градуса савтиграда и въздуха трѣбва често да се промѣнява.

Въ първия периодъ на болѣстьта болния трѣбва да бѣде колкото е възможно повече на крака. — Нѣколко пѣти на день да му се промива лицето съ студена подкиселена вода, напр. лимонада, а очитѣ съ обикновенна студена вода; не трѣбва да се покрива твърдѣ много въ лѣглото; възглавницата да бѣде твърда (напълнена съ козина или съ плѣва), главата и горната частъ на тѣлото трѣбва да стоятъ колкото е възможно по на високо, безъ обаче да причиняватъ уморяване; ако има много коса, трѣбва да се остриже, какавото и да бѣде пола.

Една млада жена въ началото на шарката мъчно би се съгласила да ѝ се отрѣже косата; тогава трѣбва поне да жертвува една частъ, а остатокъ намѣсто да се завие на кочанъ, трѣбва да се раздѣли и да се сплѣте на 4 или 5 пльтепци, малко стѣгнати. Корема трѣбва да бѣде свободенъ и за тѣзи цѣль да се правятъ двѣ или три омекчителни клизми на день. Въ този периодъ малкитѣ дѣца много сѣ изложени на конвулзии, които лесно изчезватъ, ако дѣтето се турни на хладкъ въздухъ. Ако болния отиадва и го обзема сънъ и лицето и челото му сѣ червени, то освѣтъ промивания на главата съ студена вода, могатъ да се употребятъ хладкъви бани продължителни нѣколко часа, ако болния се осѣща добръ. Ако това е недостъпно и ако болния е силенъ и крѣвенъ би могло да му се турятъ една ли двѣ пиявици задъ всѣко ухо. — Тизанинѣ отъ трескотъ и сладко-дърво, отъ ячемикъ, отъ лимонъ, отъ протокалъ сѣ полѣзни въ тѣхъвъ случай. Ако нѣкои пятна показатъ че ще се появятъ пѣпки въ очитѣ, тогава трѣбва да се каипва въ тѣхъ на често нѣколко капки Гулардова (оловна, куршумена) вода размѣсена съ равно количество обикновена вода.

Бѣлитѣ дрѣхы на болния и чершафитѣ на лѣглото ще се промѣняватъ на често. Въ всичкитѣ тѣжки случаи всѣкъ день да се вѣди съ хлоръ. Когато пѣпикитѣ се наполнятъ съ гной, много е добръ да се отворятъ съ една игла за присаждане, за да се намали опасността отъ гнойно заражаванне. Очитѣ да се промиватъ съ възтопло мѣко. Но тѣзи предписания, както и всички онѣзи, които се изискуватъ отъ многобройнитѣ осложнения на шарката, не могатъ и не трѣбва да бѣдѣтъ направени освѣтъ отъ лѣкари. Има малко болѣсти тѣй ужасни както шарката; има малко които да сѣ тѣй смъртоносни. Казахъ го още въ началото на тѣзи статия, тѣй щото бащата който или отъ безгрижие или отъ глупави предрасѣдѣци не даде да му се вакциниратъ дѣцата, излага ги на най-легки случаи на едно за до животъ обезобразяване; излага ги още да станатъ слѣпи и на шанса за смъртъ едно на два-

надесетъ! Единъ такъвъ баща не е ли за укоръ, щѣхъ да кажа даже злодѣецъ! Азъ презъ цѣлия си животъ съмъ проповѣдвалъ най-рѣвноситното и най-въодушевеното обожаване на свободата; но както никога не съмъ помислилъ, че е простено на единъ баща да лиши своеволно дѣцата си отъ науката която имъ дължи, тъй също не съмъ помислилъ, че може да му е простено да си играе съ тѣхното съществуване, като отказва да ги вакцинира; защото като прави тъй има възможность едно на дванадесетъ да се случи дѣто убийство чрезъ неблагоуразумие. Закона, въ тѣзи два случая, не би ли трѣбвало да ограничи бащината власть?

Всѣкѣй знае че *вакцината* е една изривна болѣсть на кравата, която се присажда на челоуѣка съ една ланцета или игла и която има свойство да предпазва отъ едрата шарка; но трѣбва това присаждане да е сполучливо, нѣщо което не се случавя винаги. — Ето по какви знаци се распознава вакцината. Само въ четвъртий день слѣдъ присаждането начевня да се вижда едно червено пятно, малко испъбнало върху вакциниранитѣ точки. Това пятно продължава да расте въ петий день, а въ шестий се появява една малка пѣпчица пълна съ бистра жидкость. — Въ седмий и осмий день пѣпчицата се увеличава и расширочава; окръжава се отъ единъ червенъ кръгъ; тя остава се плоска и вдлъбена по средата. Въ осмий день жидкостьта, която съдържа, начевня да става желтикава, гжста, гнойна. Въ това време болния по нѣкога се осѣща като отпадналъ и има треска. Въ осмий, деветий или десетий день, единъ новъ червенъ, вснапителенъ кръгъ, широкъ нѣколко сантиметра, по нѣкога обзема цѣлата рѣка, развива се наоколо пѣпката и произвежда доста силенъ сърбелъ; тогава въ два или три дни пѣпката изсѣхва и образува една черна кожичка, която слѣдъ осемъ дни пада.

Истинската вакцина не предпазва отъ шарка; тя се развива много по бързо и нейната пѣпка на мѣсто да е плоска и вдлъбена по средата, е съвършено пълна и испъкнала. Челоуѣкъ трѣбва да се присади два три пѣти до тридесетъ

годишната си възраст, защото има хора които могат пъколко пъти да болѣятъ отъ шарка и едно само присаждане не би могло да предпази достатъчно. Вакцинацията може да се извършва въ каквото и да е време и въ каква да е възраст; обаче трѣбва дѣцата да се оставатъ поне до два мѣсечна възраст, когато не съществува шарка, а ако има епидемия то да се вакциниратъ още въ първия или втория день слѣдъ рождението. Всичкиѣ лѣкари знаятъ че се събира вакцина отъ най здравитѣ дѣца. —

Вариолоидата (лещенката?) е същата болѣсть както едрата шарка, само че е много по слаба. Тя се явява въ вакциниранитѣ хора; една втора вакцинация би ги предпазила отъ нея. Тъзи болѣсть, обикновено доброкачествена, е прилѣпчива и се пренася както и едрата шарка.

— *Мъхурчестата варицела*, нарѣчена още лѣтуща шарка, е една болѣсть винаги доброкачествена. Изриването се появява още на втория день слѣдъ заболѣването. Пжикитѣ не ставатъ по голѣми отъ грахово зърво; отъ петий день тѣ наченватъ да изсъхватъ. Болния оздравя на седмий или осмий день. Една умѣрена диета, омебчителни питиета и назиене отъ студъ сж достатъчни като лѣкуване.

(Слова.)

В о д а *).

І. За водата въобще и нейното значение за човѣка.

Както за човѣческии организмъ тъй също за цѣлия органическии миръ водата има почти същото значение както и въздухътъ. Водата има за човѣка громадно значение както направо, непосредствено, тъй и посредствено. Посредственното значение на водата състои въ това, че отъ нейното присѣствие толкова колкото и отъ въздуха, свѣтлината и топлината зависатъ плодородието на земята, качеството и количеството на растителността;

*) По игиената на Ерисмана, т. І.

безъ водата е невъзможна никаква направа. Непосредственното значе-
ние на водата за човѣка е твърдѣ голѣмо, тъй като тя чрезъ
различни способи влиза въ нашето тѣло, гдѣто тя служи да ся ра-
спушчатъ въ нея различни вещества и съ това ся извършватъ
всичкиѣ най важни за тѣлото ни жизненни процеси. Най край-
ната цѣль и резултатъ на пищеварението състои въ това, че по-
стъпалитѣ въ стомаха и чървата хранителни вещества ся обръщатъ
въ жидкостъ (течностъ), минаващото имъ, благодарение на това,
въ кръвта и отъ тамъ по всичкиѣ органи. Такова едно превръ-
щане на хранителнитѣ вещества въ течностъ е възможно само съ
помощта на водата. Въобще водата е една отъ важнитѣ съставни
части на всичкиѣ сокове и ткани въ организма на животнитѣ и
человѣка; по своето количество тя надминува количеството на
всичкиѣ други ткани, взети наедно, тя съставлява 70 на 100 т. е.
на всѣки 100 части отъ нашето тѣло ся падатъ 70 части вода, съ
други думи на всяка една ока ся пада приблизително 300 драма
вода и само 100 драма други части. Водата съставлява жидката
съставна частъ на кръвта и е твърдѣ необходима за образува-
нето ѝ. Часть отъ водата, необходима за организма, ся ввежда чрезъ
храната, а другата чрезъ пиене. Освѣнъ това кръвта съдържа нѣ-
кои неорганически вещества въ сравнително по голѣми количества,
отъ колкото въ хранителнитѣ вещества, слѣдователно чрезъ хра-
ната ся доставятъ въ кръвта по малко неорганически вещества,
отъ колкото самата кръвъ съдържа; това количество, което не до-
стига, ся доставя най много чрезъ водата. Че организма има по-
требностъ отъ вода ся обяснява още и съ това, че водата излиза
изъ тѣлото зъ голѣмо количество отчасти чрезъ отдѣлителнитѣ ор-
гани (съ пикущата напр.) въ видъ на течностъ или пѣкъ въ газо-
образенъ видъ при дѣхването и испаренията чрезъ кожата; извѣ-
стно е, че тѣзи испарения постоянно ставатъ по причина на по
високата температура на тѣлото въ сравнение съ околжающия ни
въздухъ. Нѣма съмнѣние, че това испарение не е еднакво както
когато тѣлото ся намира въ движение (кога напр. човѣкъ работи
или ходи) или въ покой.

Ако постъпването на водата въ тѣлото ся прекъсне за дълго
време, даже ако при това ся употребява доста много суха храна,
водата въ кръвта и другитѣ ткани начева постъпенно да ся на-
малява и по тѣзи причина начева да страда здравнето, най послѣ
и жизненната способностъ на организма. Забѣлжено е, че у жи-
вотни тѣ умрѣли отъ жажда, количеството на водата въ тѣлата имъ
е било намалено приблизително на $\frac{1}{3}$; при това мускулитѣ и ко-

жата, губили най много вода, жлъчката и пикучьта били твърди гъсти. У хората, които дълго време не са могли да пият вода, наблюдава се изсъхване на лигавицъ (слизисти) ципи достъпни на въздуха: изсъхуватъ лигавицъ ципи на устата, гърлото, очитъ, и по нататъкъ съхне кръвта и другитъ ткани; отдѣление на плюнкитъ и лигитъ се намалива, тѣ ставатъ гъсти, говорението става мъчно, гласътъ осипва; къмъ това се присъединява мъчно дъханне, сърдцето по скоро риботъ, мускулатурата ослабнува, раздразнение на нервната система, блънувания, лудувания и най послѣ смъртъ.

Отъ всичкитъ питиета прѣсната и чистата вода най-много угасява жаждата, най много съотвѣтствува на потребноститъ на организма и може да се употребява въ твърди голѣмо количество безъ да предизвиква лоши сетнини; това послѣдното се обеснява съ туй, че за водата при постѣпването ѝ въ тѣлото не се изискватъ особни пищеварителни сили, тя просто и скоро встъпва въ кръвоноснитъ съдове, а послѣ пакъ скоро излиза изъ организма съ пикучьта и чрезъ испаренията. Необходимото количество вода, което е нужно за постиганне обикновеннитъ загуби отъ вода въ тѣлото, е различно; това зависи отъ дадения случай и отъ характера на външнитъ условия: при еднакви условия отъ двамина хора единъ пие повече другий по малко вода; колкото е по горѣщо, толкова повече всякий единъ човѣкъ пие повече вода. Приематъ за правило, че за единъ възрастенъ човѣкъ среднето количество вода, което е необходимо прѣзъ едно денонощие, е равно приблизително на три оки; това количество вода постѣпва въ тѣлото отчасти чрезъ храната, а останалата частъ чрезъ пиене чиста вода или питиета. По мнѣнието на Молешотта, чрезъ храната ний въвеждаме въ нашия организмъ средне число около 280—300 драма (800 грамма) вода въ 24 часа. По горѣ бѣхме казали, че въобще тканитъ съдържатъ 75% вода; нѣ не всичкитъ ткани и органи съдържатъ еднакво количество вода; желтакътъ на яйцето съдържа около 52 на стотѣхъ вода, месото около 75%, различнитъ плодове и корени до 80—90%.

Предъ видъ на такова твърди голѣмо значение за водата за организма, важно е што 1) човѣкъ да има на разположението си толкова вода, колкото е нужно за да може да живѣе и 2) тѣзи вода по химическитъ си и физически свойства да бѣде полезна за организма. Необходимо количество вода хората винаги са имали, нѣ въпроса за това става твърди настоятеленъ въ сегашнитъ времена; при

постоянното растение на сегашните градове доставяше необходимото количество вода все повече и повече расте. Въ върху качеството на водата за пиење и до сега ся е обръщало твърдѣ малко внимание, този въпросъ твърдѣ малко интересува онѣзи, които ся наематъ да прокараватъ вода. Варна и до сега имѣа добра вода; трѣбва ли да говоримъ за Пловдивъ, столицата на бившата Несточна Румелия имѣа пъкъ никаква прокарана вода а сѣ доволствува съ мръсната вода отъ Марица: тѣзи вода сѣ достави въ града въ не по малко мръснѣ сакн; не трѣбва да забравимъ, че въ тѣзи сѣщата Марица ся изхвърлятъ всички боклуци отъ градѣтъ. Това е било до прѣди една година. Дѣйствиелно доста скѣпо струки за единъ градъ докарването на чиста вода, пъ грѣшно е да си мисли за икономия тамъ, гдѣто ся касае до здравието на населението; въ всички градове, гдѣто по напрѣдъ смъртноста е била голѣма, съ докарване чиста и здрава вода, смъртноста ся е твърдѣ намалила.

II. За химическите и физически свойства на водата и нейното распространение въ природата.

Водата ся намира на всѣкадѣ въ природата и въ всичките три вида : въ видѣ на течностъ, пара и ледъ. Въ видѣ на пара тя ся намира въ въздуха; тѣзи пара сѣ образува отъ испаренията отъ повърхността на земята, моретата, езерата и рѣките. Атмосферната пара има твърдѣ важно значение въ природата, тъй като тя распредѣли водата по всичката повърхность на земята. Подъ влияние на испарението на парата ся образуватъ дѣждъ, снѣгъ, градъ роса, мъгла; тъй сѣщо водата ся образува отъ съгъстяване на парата. Часть отъ дѣждовната вода ся попива въ земята, а другата тече по повърхността на земята. Въ земята водата ся попива отъ всичките онѣзи слоеве, които могатъ да попиватъ, догдѣ не достигне до таква слоеве, които не могатъ да попиватъ водата, тече по тѣзи непроницаеми слоеве и образува подземни источники; водата пъкъ която тече по земната повърхность, наедно съ водага която излиза изъ подъ земята, и съ опази която ся образува отъ топление на снѣгъветъ, образуватъ наедно рѣки, езера и моря. Въ твърдо състояние (ледъ) водата ся намира на високите гори покрити съ вѣчни снѣгове, и въ полярните страни.

Водата въ изворите, кладенците, рѣките, езерата и моретата съдържа много други вещества, които въ нея сѣ растворени, рас-

пуснати; най-много отъ тѣзи вещества сѣ разни соли, качеството и количеството на които не е еднакво въ различнитѣ води; напр. морската соль съдържа 40 на стотѣхъ соль и за това не може ся употребява за пиење или готвеніе харапа; прѣсната вода съдържа пакъ сѣщитѣ соли, нѣ въ по-малко количество. За да можемъ да узнаемъ, че тазъ или оназъ вода съдържа соли, или нагрѣваме вода въ единъ сѣждъ, водата малко по малко при кипѣннето ся испарява, а солитѣ си оставатъ въ сѣжда, и осѣдатъ по стѣнитѣ му; това ся наблюдава най-много въ онѣзи сѣждове, въ които най-често ся вари вода. Течната вода (т. е. онѣзи която тече) сѣщо така съдържа сѣщитѣ соли, тѣй като при теченнето си по земята тя распуша, растворя нѣкои отъ частитѣ на земята. Дъждовна и сѣжнатата вода сѣ по-чисти отъ водата на изворитѣ и рѣкитѣ, тѣй като ситѣгътъ и дъждътъ сѣ образувани отъ пара, а въ парата никой пѣтъ не минаватъ солитѣ, които ся намиратъ въ водата. За туй пѣтъ, дъждовната вода като минува чрезъ въздухътъ, захваща съ себе си и частици прахъ, който ся намира въ въздухътъ.

Водата при замръзването си, взема по-голямъ обемъ; при расшочаваннето си, тя распухва сѣждовѣтъ, въ които ся намира; твърдъ често замръзналата вода распрѣсква цѣли скали, ако ти ся намира въ пукнатинитѣ на скалата. Обикновенната вода замръзнува при 0°, морската замръзнува при температура по-долу отъ 0; нѣ огромната масса на морската вода никой пѣтъ всичката не ся охладдо точката на замръзнуването. (сѣдѣва).

За новитѣ антипиретически средства.

(Продължително и край отъ брой 5).

Скоро подиръ каприна се появи на сцената Антипиринъ, пакъ добитъ синтетически. Той има преимущества предъ каприна и за това бързо влезе въ докторската практика. Профессоръ Яншъ като признава неговитѣ антипиретически свойства и даже нѣкои специфически както напр. противъ острия ставенъ ревматизмъ, предупреждава противъ даването на много голѣми дози, защото антипиринъ предизвиква екзантема, която по нѣкога взима хеморагический характеръ. Той е видѣлъ случаи отъ леченка и скарлатина съ подобна хеморагическа синъ, която обаче се е свършвала благополучно, тѣй като послѣ се оказа, че не болѣзъта сама по се-

бе си е имала този опасен характеръ, а геморагията на кожата се появи вслѣдствие на лѣкуването съ антипиринъ. Това става особено когато антипиринъ се дава дълго време въ високи дози, а въ по-малки това е добро и вѣрно-дѣйствующе средство. Антипиринъ се оказва дѣйствителенъ и при нѣкои болѣсти, които не се съпровождатъ съ трескаво състояние, както напр. при мигрена, разни невралгии, магарешката кашлица, и други подобни.

За Таллина, профессоръ Якшъ казва че той първъ е открилъ неговитѣ антиперетически свойства. Въ дози отъ 20 до 25 и 50 сантиграма това е силно дѣйствующе антиперитическо средство. Той обаче не признава за него специфически свойства, както увѣриватъ че ужъ е ималъ противъ тифуса. Напротивъ Якшъ намира че продължителното употребление на таллина въ малки дози е вредително за организма. Дѣйствието на таллина е бързо, както и онова на каиринъ, и вече подиръ 25 или 50 сантиграма треската пада. Но таллина има това преимущество предъ каиринъ, че при него никога не се появяватъ онѣзи лоши побочни дѣйствия както при каиринъ. Антипиринъ по-дълго дѣйствува, но за това таллинъ въ дози отъ 25 до 50 сантиграма намалява бързо и рѣшително температурата, когато за да се достигне такъвъ резултатъ съ антипиринъ трѣбва да се дадѣтъ 2—3 грама. За това Якшъ препорѣчва таллинъ като най-добро средство при онѣзъ опасни признаци, които сѣ известни подъ името гиперперетическо състояние.

Подиръ това Якшъ минава къмъ ацетанилидъ, пакъ тѣло отъ ароматическата група, известенъ подъ названieto Антифебринъ. Спорѣдъ Якша, освѣнъ ефтанитъ, не се показаха още никакви особни преимущества на това ново средство, когато на-противъ понекога той произвежда нежелателни побочни дѣйствия. Освѣнъ потъ и трѣпки, които се наблюдаватъ по нѣкога и при употреблението на антипиринъ и таллинъ, тукъ се случаватъ често цианоза и повръщанне. Даже и въ малки дози антифебринъ дѣйствува лошо на кръвта, тъй щото при всичко че случаи на отровение съ това средство сѣ твърдѣ рѣдки, Якшъ препорѣчва голѣма предпазливостъ при неговото употребление, догдѣто не се обнародватъ повече свѣдения за резултатитѣ на неговото дѣйствие. Подиръ ацетанилида опитаха други средства произхождащи отъ него и намѣриха че ацетфенетидинъ добръ дѣйствува като антиперетикумъ. Коблеръ намѣри че той може да се мѣри въ това отношение съ другитѣ нови антиперетически средства, но Якшъ казва че тои още по-често отъ колкото антифебринъ предизвиква опасни симптоми, като силенъ потъ съ цианоза, у дѣцата даже колапсъ. За това

той мисли че до когато не се испита добръ това средство, неговото употребление трѣбва да се изостави. Якшъ упомѣнава още два нови средства введени неотдавна въ медицинската практика: Салолъ и Бетолъ. Първото тѣло по своитѣ дѣйствия прилича на салициловата киселина. Въ острия ставенъ ревматизмъ той произвежда специфическо дѣйствие и тамъ кждѣто салициловата киселина не дѣйствува, салолъ често има благоприятно дѣйствие, но само той трѣбва да се дава методически, както салициловата киселина, и въ дози най-малко до 5—8, даже 10 грамма на день. Лошави послѣдствия при употреблението на салолъ Якшъ никога не е виждалъ, и за това той особено го препорѣчва като антипиретическо средство и като допълнително къмъ салициловата киселина противъ острия ставенъ ревматизмъ. Бетолъ или нафталолъ е още малко изслѣдванъ, но въ своитѣ дѣйствия той прилича на салолъ, само е по-слабъ. Професоръ Якшъ казва какъ подиръ приеманieto на тѣзи тѣла, тѣ се показватъ въ пикочѣта презъ реакцията съ хлорно желѣзо, освѣтъ антифебрина, който не се боядисва съ горното вещество.

Като свършва съ този предметъ, Якшъ турва въпроса: трѣбва ли въобще да се употребяватъ антипиретически средства при трескаво състояние и отговаря на това, че въ нѣкои случаи, както напр. при гиперпиретическо състояние тѣ сѣ абсолютно необходими, но че въобще да се даватъ щомъ се появи трескаво състояние е съвършено излишно, т. н. при *erysipelas*, *pneumonia* или *morbilla*, съ нормално течение. Друго е обаче когато нѣкои отъ тѣзи тѣла иматъ специфическо, освѣтъ антипиретическото дѣйствие както салициловата киселина противъ ревматизма, хинина противъ блатната треска, защото тукъ тѣ не само намаляватъ температурата, но исцѣриватъ болѣстѣта. Якшъ се надѣва че химията ще открива именно подобни тѣла, които дѣйствуватъ специфически и противъ други болѣсти, а не само антипиретически, защо до сега тѣ сѣ още твърдѣ не многобройни. При лѣкуванието на инфекционнитѣ болѣсти важна роль ще играе бактеорологията, защото на нейнитѣ резултати ще се основава лѣкарьството.

Д-ръ Головина.

Болѣдуванието на Германския прѣстолонаслѣдникъ.

Върни на своитѣ обещания да държимъ читателитѣ си въ течение на болѣстѣта на германския прѣстолонаслѣдникъ, ние не можемъ да не имъ съобщимъ че при всичкитѣ увѣрения че ужъ той отивалъ много добръ, на 28 миналий Януарий докторитѣ сѣ биле принудени да му направятъ трахеотомиа (т. е. да направятъ единъ разрѣзъ на дихателното гърло отъ вънъ), защото пакъ той щеше да се удуши. Операцията стана много удачно, извърши я Д-ръ Браманъ, асистентъ на Д-ра Бергманна, първъ хирургъ въ Берлинъ, но сега се питатъ: какво ще

стане по-нататък, ще ли се исцъри съвършено конирицеса, или това облекчение, което му се даде презъ трахеотомията е само временно, а болъстѣта ще се развива напредъ. За зла честъ докторитъ до сега още не сѣ дошли до едно съглашение, като какѣа е неговата болъстъ. Д-ръ Мпкензи доста уклончиво казва само че той никога не е говорилъ че то не е ракъ, нито пъкъ е казалъ че е ракъ; виенски профессоръ Шреттеръ напротивъ увѣрѣва че е ракъ. Съ една дума биятъ си главитъ всякакви специалисти и не могатъ да дойдатъ до никакво положително заключение. На 26 14 Януарий, преди трахеотомията, профессоръ Вирховъ полуди въ запечатана кутийка едно парче исхрачено отъ кронпринца, за микроскопическо изслѣдване и говори за него слѣдующето: «Изслѣдването представляваше голѣми млъчноти. Нето по формата, нето по външния видъ, не можеше да се познае какъво е то. Това парче най-повече уприличаваше на нѣкой парцалъ отъ храна, който се явява презъ повръщание, ако е преглътнато не добръ предъв-
кано месо. Подобно предположение имаше си основание още и за това щото самъ тамъ се забѣлѣжаваше малки жълти и кафени топчета отъ растителна тънкоплетена древесна ткань, а вътрешното строение на тѣлото проведено за изслѣдване стана съвършено непознаваемо. При всичко това, азъ не се съмнѣвамъ за да обяви, че тѣзи нишки сѣ първитъ мускулни купове (faîsseaux), които се намиратъ въ състояние на гниение». Предъ видъ на това мнѣние на знаменития анатомо-патологъ, единъ виенски клиникъстъ, като говори за лутанието на докторитъ, безъ да могатъ да се справятъ върху нѣкой опредѣлена диагноза, искава слѣдующата смѣла вѣотеза: преди нѣколко мѣсеца германски престолонаслѣдникъ е осѣтилъ болки въ гръкляна, при кашлица, при разговоръ, при диханнето. Трѣбваше непременно да му се даде нѣщо за да не ги осѣща той тѣзъ болки, на мода бѣше новото средство — кокаинъ. Докторитъ се уловиха за това средство и дѣйствително то му помогна. Кронпринца, по случай на оздравяването си дава една вечеря, въ време на която нѣкое парче месо му попадна въ дихателното гърло, но тѣй като кокаина направи гръкляна нечувствителенъ, то Кронпринца и не осѣти нищо и парчето си остана тамъ. Но като всѣко чуждо тѣло то раздражава гръкляна, произвежда въспаление, опухоль и др. Докторитъ вѣждатъ че има нѣщо, чо не могатъ да опредѣлятъ: ракъ ли е въ гръкляна, или друго. Най-сетѣ Кронпринца го исхрачва и профессоръ Вирховъ ясно казва че исхраченото е изгнило месо. Да положимъ той дава заключение че то е единъ отъ мускулитъ на самия гръклянъ, но кой знай до колко е първо това предположение, и не може ли съ сѣщата увѣрненостъ да се предполага че това месо е дошло отъ вънъ, сирѣко се е въ гръкляна, направило е тамъ всичкитъ опасни симптоми и си излѣзе сега пакъ. Ако тази вѣотеза се потвърди, то Кронпринца може твърди лесно да оздравѣе. Ще видимъ по-нататъшнитъ явления на болъстѣта какъво ще ни покажатъ.

Д-ръ А. Головина.